

**UITWERKING
DE BESPIEGELING
6VWO**

DAVID WEEL

**ADRIAAN ROLAND HOLSTSCHOOL
2015-2016**

HOOFDSTUK 7 : KUNST VOOR DE BURGER

17e eeuw

Gouden eeuw van Nederland. Protestants maar redelijk liberaal.

Kunstcollectie

Burgers hebben sterke drang naar luxe en dus grote vraag naar kunst.

Rijke burgerij

Laten burgers hun nieuwe financiële en maatschappelijke positie zien. Dient ook als spaarpotje voor later. Kunst bestemd voor woonhuizen.

Lagere klassen

Verstrekt de opdrachten

17e eeuwse kunst

kopen kant-en-klare kunstwerken.

Lijkt realistisch maar met veel dubbelzinnige betekenissen. Alledaagse zaken hebben een dubbele betekenis.

Genres

1. Historiestuk

Een schilderij waarop een verhaal of gebeurtenis uit de klassieke oudheid, de bijbel of de geschiedenis is afgebeeld.

2. Genrestuk

Een schilderij met een al dan niet gefantaseerd tafereel uit het dagelijks leven. Drank en feesten of huiselijke bezigheden vormen het onderwerp. De afgebeelde personen zijn meestal niet-bestaand. Het genrestuk herbergt vaak een verborgen boodschap met betrekking tot de moraal.

3. Stilleven

Genre schilderij waarop levenloze of dode voorwerpen op een bepaalde wijze zijn gerangschikt.

- Vanitasstilleven

Een schilderij in de vorm van een stilleven waarbij de afgebeelde voorwerpen en symbolische betekenis hebben. De eindigheid van het leven en de dood staan hierbij centraal. Veel voorkomende voorwerpen zijn: een schedel, een zandloper, en een uitgebluste of bijna opgebrande kaars. Het genre werd vooral in de zeventiende eeuw beoefend door Nederlandse schilders.

4. Landschap/stadsgezicht Schilderij waarop een natuurlandschap, stadslandschap of zeelandschap is afgebeeld. Het landschap is een zeventiende-eeuws specialisme.

5. Portret

Minst populaire genre bij schilders. Vervelende klanten die geen tijd hebben of niet stil kunnen zitten.

Allegorie

Abstracte begrippen, zoals deugden en ondeugden, worden zichtbaar gemaakt door ze als personen (personificatie) te laten zien of op een andere wijze te verpakken in een voorstelling. De direct herkenbare voorstelling is symbolisch voor een niet direct zichtbare inhoud.

Chinees porselein

Zeer geliefd en duur

Delfts aardewerk

Alternatief voor wie Chinees porselein niet kon betalen.

Paleis op de dam	<ul style="list-style-type: none"> • Plek: Politieke, economische en religieuze hart van de stad. Dicht bij de nieuwe kerk, de Waag, de vismarkt, de Beurs.
Groote Tour	<ul style="list-style-type: none"> • Ook een vredesmonument ter ere van einde tachtigjarige oorlog. • Langdurige reis van welgestelde jongeren naar Italië ter bestudering van klassieke kunsten. Zo ook ontwerper van het paleis op de dam. • Symmetrie en harmonie door duurzaam nuttig en mooi. • Duurzaam: keuze bouwmaterialen (natuursteen) en het fundament (13000 palen) • Nut: Functie gelijk aan ontwerp. Duidelijke indeling • Schoonheid: symmetrie en harmonie. symmetrisch grondplan en gevels. Maatvoering naar klassieke verhoudingen.
Classicistisch	<ul style="list-style-type: none"> • Algemene stijl aanduiding voor kunst- en cultuuruitingen die geënt zijn op voorbeelden uit de klassieke kunst na de renaissance. Meer specifiek wordt de benaming gebruikt voor de cultuurperiode in de tweede helft van de 18e eeuw, waarin nieuwe belangstelling voor de klassieke onderdeel is van de verlichting en leidt tot o.a. opgravingen opmetingen van het klassieke erfgoed. In deze periode worden klassieke voorbeelden nauwgezet nagevolgd. • Middengedeelte heeft timpaan • Gevels hebben regelmatige indeling met horizontale banden lands de verdiepingen
Pilasters	<ul style="list-style-type: none"> • Platte decoratieve toevoeging aan muurvlak ontleend aan de vorm van een zuil. Zuivorm opgenomen in de muur, waaruit hij iets naar voren steekt. Accentueren de symmetrie. Ionisch en korintisch
Beiaard	<ul style="list-style-type: none"> • Bekroond met rond toren waarin beiaard is aangebracht. Klokkenspel: een reeks op toon gestemde klokken. • Overdekt stadsplein: vrijheid van burgers onder het toezien oog van bestuurders.
Tableau	<ul style="list-style-type: none"> • 3D schilderij bestaand uit een of meerdere beelden. Bewegingloze voorstellingen waarin een verhaal of gebeurtenis werd afgebeeld. Meestal betreft het een verhaal uit de bijbel of de klassieke oudheid of nederlandse geschiedenis. Werd gebruikt in de timpanen van het stadhuis. • Vergelijking met Klassieke verhalen werkt statusverhogend. (bataafse opstand) • Totaalkunst • Wereldkaart laat zien dat je in het hart van het universum bent.
Bas-reliëfs in vierschaar	<ul style="list-style-type: none"> • Een tamelijk vlak beeldhouwwerk waarbij de figuren slechts gedeeltelijk van een achtergrond loskomen.
Rederijkers	Retorica en taal. Beoefenaars van de toneelspelkunst. De rederijkers verenigden zich in een rederijkerskamer. Meestal waren het gegoede burgers met een klassieke opleiding.
Tableaux-vivants	Levende tableau met historische en of moralistische begrippen.
Schouwburg	Amfitheater, classicistisch. Bedoeld om het Nederlands te ontwikkelen.
Gysbraght van Aemstel	Geïnspireerd op de klassieken. (Troje) Middeleeuws Amsterdam wordt een achtergelaten schip binnen de muren gesleept met vijandige troepen. Amsterdam wordt vernietigd maar engel voorspelt roemrijke toekomst.
Klucht	Komisch toneelstuk over 'het dagelijks leven'. het verhaal en de gebruikte taal zijn vaak grof en volks. houdt het publiek een spiegel voor.

Treurspel/tragedie	Toneelspel met ernstige inhoud ontstaan in het midden van de zestiende eeuw voor Christus. Bestaat uit een proloog gevolgd door drie tot vijf bedrijven. Inhoud mythologisch. Vaste regels, zoals eenheid in tijd, plaats en handeling. De tragedie als theatervorm is door eeuwen heen altijd blijven staan, al dan niet in aangepaste vorm.
Blijspel/komedie	Vorm van het drama dat zich vooral van de tragedie onderscheidt door een andere kijk op mens en wereld, door een zekere toegeliefde glimlach. Kenmerken: een lichtere intrige (gemeen plan), een oppervlakkige karaktertekening en een goede afloop.
Kerkorgels	Begin van de 17e eeuw verboden. Het zou het woord van god verstoren. Eenstemmige samenzang van psalmen paste beter bij het protestantse geloof. Na de Reformatie is het stadsbestuur baas over de orgels en beiaards. De kerken zijn open voor iedereen en orgelconcerten worden nu in de kerk gespeeld (geklets, geflirt, gespeeld) in de hoop dat mensen niet naar de kroeg gingen.
Toccata	Een virtuoos werk zonder een vast omschreven vorm. Kenmerkend zijn brede akkoorden en scherp tegengestelde passages. Werk voor toetsinstrumenten (orgel of klavier) of luit.
Klavier	Het toetsbord van toetsinstrumenten, bv: piano, klavecimbel, beiaard.
Zang	Burgers in de Nederlanden zongen veel. In alle lagen van de bevolking. Bekende melodieën met nieuwe teksten. Gegoede burgers en beroepsmuzikanten bespelen de instrumenten. rijken les bij musici.
Collegium musicum	Een gezelschap van burgers dat in besloten kring bijeenkwam om voor eigen genoeg te zingen en te spelen. Vaak onder leiding van een 'meester'. De luit was het meest gebruikte begeleidingsinstrument.
Etstechniek	Diepdrucktechniek waarbij een voorstelling in lijn of structuur door middel van zuur gebeten wordt in een metalen plaat. De etstechniek kan in combinatie gebruikt worden met de drogenaaldtechniek. Rembrand.
Drogenaaldtechniek	Een diepdrucktechniek waarbij een scherpe naald direct op een plaat wordt getekend. Langs de lijn ontstaat bij het krassen een openstaande braam. Bij het inkrassen van de plaat ontstaat een fluwelige diepzwarte toon. Rembrand.
Kortom:	<p>17e eeuw</p> <ul style="list-style-type: none"> • Protestantisme, steeds minder katholiek. • Door oorlog met Spanje vluchten rijken en edelen ambacht naar het noorden. • Koopman en burgerbestuurder hebben het voor het zeggen in vorsten en adel. • Huizen rijkelijk versierd met kunsten • Protestante kerk houdt zich weg van de weelde. • Paleis op de dam • Door luxe oproep naar deugd en matigheid. • Openbare orgelconcerten en huiskamer muziek • Professioneel toneel: ter lering en vermaak • Kunstenaars worden rijk. Kunstenaar bepaald door handel: consumentenparadijs • Plaatjes van alledag of aansluiting bij de klassieken

HOOFDSTUK 9 : VLUCHT UIT HET ALLEDAAGSE

19e eeuw

- Verlichting blijft van invloed, maar rationalisme dat leidt tot niet-aanvechtbare waarheid raakt achterhaald.
- Industrialisatie, verstedelijking, armoede, eenzaamheid van individu, anonieme maatschappij.
- Romantiek ontstaat
- Interesse voor verleden

Follies

Verlichting

Romantiek

Functioneel bouwsel of ruïne in een landschap.

18e eeuw. rede gezonde verstand.

(eind achttiende eeuw, begin negentiende eeuw) Cultuurhistorische periode die wordt gekenmerkt door belangstelling voor het individu en zijn gevoelsbeleving. Verzet tegen de verlichting, opkomst van de industrie en de verstedelijking. Men vlucht uit deze alledaagse realiteit. Dit blijkt uit een waardering voor het landschap, de emotie, religieuze ervaringen. Een hang naar het verleden en exotische culturen. Niet langer is de natuurgetrouwe afbeelding van belang, maar de creatieve schepping van de kunstenaar. Er ontstaat hierdoor een verering van het kunstenaarsgenie.

Natuur

Waardering voor woeste natuur als reactie op verstedelijking. (william turner). De natuur centraal stellen past niet bij de academische methode waar de natuur enkel moet dienen als decor. Schilderen buiten het atelier maar in de natuur.

Gotiek

Gothic revival of neogotiek

Luchtbogen, grote glas-in-lood ramen, kruisribgewelven, spitsboogramen.

Vooral populair in Engeland waar de gotiek als nationale stijl wordt beschouwd en onderdeel is van de Romantiek. De neogotiek resulteert in grote diversiteit, door verschillende nationale varianten van de gotiek en een vrije interpretatie van deze voorbeelden.

Arts&Craftsbeweging

Om de scheiding tussen ontwerper en arbeider tegen te gaan pleit Morris voor kleinere werkplaatsen, werkgemeenschappen. Kunstenaars en arbeiders kunnen hier samenwerken aan hun producten. Het samengaan van kunst en ambacht. Reactie op industrialisatie waar een scheiding was gekomen tussen arbeider en kunstenaar.

Het rijksmuseum

- Wordt gebouwd volgens principes van Arst en Craftsbeweging middels een werkgemeenschap.
- Buitenkant moet de bestemming van het gebouw laten zien: bewaren van kunst uit hoofdzakelijk 16e en 17e eeuw.

Eclectische stijl

- Streven om verschillende denkwijzen, werkwijzen, stijlen te versmelten tot iets nieuws. Stijl waarbij de beste elementen uit andere stijlen bijeengebracht zijn. Stijlen zijn: neogotiek, neorenaissance, neoclassicisme en neobarok.
- In geval van Rijksmuseum mix van Hollandse renaissance en gotische details.
- Rijkelijk versierd van binnen en van buiten (glas in lood, mozaïek, sculpturen)

Parijs

Grand opera

Groeit uit tot hoofdstad van de opera.

Ernstige grote opera, doorgecomponeed met recitatieven en muzieknummers. Thema niet meer uit de oudheid, maar uit de middeleeuwen en de moderne tijd. Ook de manier van uitbeelden is romantisch: kleurig, sprookjesachtig, prachtig, volks en nationalistisch.

Recitatief	Declamatorisch gezang. Onderdeel van een opera of oratorium waarin de solist een verhaal vertelt in zang (ipv voorlezen). De melodie is sober, met weinig toonhoogteverschillen en kleine intervallen. De begeleiding bestaat uit ondersteunende harmonieën op de belangrijkste woorden.
Libretto's	Tekst van een opera, operette, oratorio, cantate of musical, het tekstboek. Zo geschreven dat het zowel voor ballet, als opera als massascènes gebruikt kon worden.
Chromatisch Ballet Blanc	Halve toonafstanden. Episode, bedrijf of compleet ballet, vooral in de romantiek, waarin het gaat om sprookjesachtige bovennatuurlijke vrouwelijke wezens die vaak de indruk wekken te kunnen zweven of vliegen. Kenmerkend is de aankleding met witte of wit schijnende tutu's. Spitzen, zweefsprongen, gaslicht, vliegmachines en liftmachines. Zorgen voor wonderwezens en magische sfeer. In de choreografie ligt de nadruk op het uitbeelden van gevoels- en stemmingsbeelden.
Exotisme	Voorkeur voor het verre en vreemde. Vreemde dromen werden graag gebruikt voor schilderachtige en kleurrijke effecten, zowel in de muziek als in de beeldende kunst.
Carmen Gesamtkunstwerk	Femme fatale met exotisch decor en muzikaal realisme. Opera als een drama met een betekenisvolle inhoud, waarbij woorden, mise-en-scene, handeling en muziek in volmaakte harmonie het centrale doel dienen. Componist: Wagner.
Leidmotief	Een motief of thema dat binnen het kader van een (muziek) compositie kenmerkend is voor een persoon, een zaak of een gebeurtenis. Dit motief komt telkens voorbij als die persoon, zaak of gebeurtenis te voorschijn komt. Komt veel voor in opera. Komt voor het eerst voor in een beschouwing over Wagner.
Twee soorten muziek 19e eeuw	<ol style="list-style-type: none"> 1. Absolute muziek Gangbare klassieke muzikale vorm. Muziek die geen verband houdt met een buitenmuzikaal gegeven, zoals literatuur, beeldende kunst enz. In tegenstelling tot programmamuziek. 2. Programmamuziek (peter en de wolf) Instrumentale muziek met en buitenmuzikale inhoud, die door ene titel of programma wordt meegedeeld. De inhoud bestaat bij voorkeur uit een opeenvolging van handelingen, situaties, beelden of gedachten, die de fantasie van de componist prikkelen en de luisteraar in een bepaalde richting leiden. Het draait hier om gevoel. Afbreken van strakke, evenwichtig vormen uit de klassieke periode.
Symfonisch gedicht	Een in de negentiende eeuw ontwikkelde eendelige programmatische compositie voor orkest, waaraan een verhaal, schilderij of gedicht ten grondslag ligt.
Fugathema Sprookjesballet Divertissement	Meerstemmig Tweede helft 19e eeuw in Rusland. Balletintermezzo in opera's. Het doorlopende verhaal wordt onderbroken met dans. Populair onderdeel van de vroege Franse opera's. Onderdeel van ballet, vaak als laatste bedrijf om de gelukkige afloop van een handeling te vieren. Komt vooral in de romantiek tot ontwikkeling. Zuivere dans met een opgewerkt en virtuoos karakter. Amusementswaarde choreograaf staat voorop, niet het uitbeelden van de handeling. Verschillende dansen in divertissement vaak aangeduid met pas-de-deux. Choreografen elkaar met divertissement de loef afsteken.

<i>Klassieke pas de deux</i>	Virtuoos hoogtepunt in een klassiek-romantisch ballet en in het bijzonder in een divertissement. Het gaat om een duet, van de belangrijkste solide en haar partner, in een vaste volgorde: entree en adagio van beiden, een of meer variaties voor elk afzonderlijk en coda (afsluiting door beiden samen).
<i>Tsjajkovski</i>	Muziek en handeling 1. Muziek verbinden met personage. Emoties diepgang in de muziek.
<i>Individu</i>	Componist als profeet, als eenzame dappere figuur in strijd met vijandige omgeving.
<i>Melodrama</i>	Aanduiding van een gesproken tekst met muzikale begeleiding. Ook, onder invloed van huiveringwekkend effect door muzikale illustratie van gruwelijke gebeurtenissen op toneel, benaming voor een soort toneelstuk dat in het Nederlands afkeurend draag wordt genoemd: een drama met schokkende gebeurtenissen met een voor de dappere held en achtervolgde onschuld gelukkig einde. Overdreven sentimentele inhoud voor theaterstuk of film. Populair vermaak.
<i>Vaudeville</i>	Kort toneelstuk met zang en orkestbegeleiding. Vooral voor luchtig vermaak. In korte tijd veel mogelijk indruk maken op het publiek.
<i>Amusementsmuziek</i>	Melodieën worden langer en het tempo van de wals wordt opgevoerd. Strauss.
<i>Schubert</i>	Een kunstenaar kan zich alleen in volledige artistieke vrijheid ontplooiën. De stemming in de muziek vertalen
<i>Liederencyclus</i>	Een reeks liederen op een centraal thema o.a. Schubert.
<i>Kortom</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Ontstaan tijdens industrialisatie, verstedelijking en armoede. • Anonieme arbeider. • Vlucht in denkbeeldige werelden: sprookjes, mythen, sagen. • Verheerlijken van exotische landen, de geïdealiseerde natuur en het verleden (nationalisme). • Rijksmuseum: middeleeuwse werkgemeenschap. eclectische bouwstijl. • Parijs hoofdstad van de opera. • Orkest in de orkestbak. • Leidmotieven aan personen, zaken en gebeurtenissen. • Absolute muziek en programmamuziek. • Ballet blanc: zwevend, hemels, magisch • Muzikale sterren blinken uit als instrumentale solisten. • Lichtere vermaak bloeit. • Nieuwe rijken naar theaters om te genieten van melodrama's en de vaudeville.

HOOFDSTUK 10: VERSLAG VAN HET ALLEDAAGSE

Realisme 19e eeuw

- Industrieel revolutie zorgt voor grote sociale veranderingen.
- Behoeft aan gebouwen waar nog geen voorbeelden voor bestaan zoals tentoonstellingsgebouwen, stations en gerechtsgebouwen.
- Nieuwe mogelijkheden: gietijzer en staal.
- Architecten nog sterk beïnvloed door romantiek, werkt gebruik van nieuwe materialen tegen.
- Staal wel toegepast maar uiterlijk mengelmoes van neostijlen.
- Scheiding kunst en techniek.
- Parijs symbool voor vooruitgang.

Operettes

Een luchtig theaterwerk met zang, dans en gesproken dialoog. Ontstaan in Frankrijk in de 19e eeuw uit de opera comique. De operette heeft soms een spottend karakter. De melodieën liggen gemakkelijk op het gehoor.

Offenbach

Kritiek op maatschappij en regering en spot met de romantiek, de burgerlijke hypocrisie en het militarisme.

De salon

Kunsttentoonstellingen, discussie over kunst, wedstrijden in kunst, Plek om roem, prijzen en opdrachten binnen te slepen.

School van Barbizon

Landschap schilderen zonder het te verfraaien. Schilderen 'en plein air'. Bron John Constable en de Hollandse landschapschilderkunst uit de 17e eeuw. Meer getrouwe manier en niet geïdealiseerd. Stijl staat ver af van de academie. Sluit aan bij Romantiek.

Salon van het Realisme

Stroming waarbij verwerping van idealistische onderwerpen, de academische schildertrant en burgerlijke connecties centraal staan. Op zichtbare werkelijkheid gebaseerde onderwerpen in een stijl zonder opsmuk. In de literatuur een overgang van de romantiek naar het naturalisme. In het drama heeft het verhaal meer te maken met de realiteit. Gestraft wordt naar het objectief weergeven van de eigentijdse alledaagse werkelijkheid.

Verisme (inhoud)

Realisme in de muziek. Richt zich vooral op het thema (de tekst) van de opera: realistisch. De taal bepaald ritmische melodisch de zang. De handeling is vaak gepassioneerd en heftig, om te choqueren. Muziek is grover van structuur met sterke, in het oog springende effecten. Componist: Verdi. Reactie op Belcanto.

Belcanto (schoonheid)

Letterlijk: schone zang. Lyrische zangstijl met nadruk op klankschoonheid, virtuositeit, volle toon. In het bijzonder in de Italiaanse opera vanaf de 17e eeuw.

Wereldtentoonstelling

19e eeuw mensen de drang om de wereld te verkennen en te bereizen. Greep op de wereld houden die in alle opzichten groter wordt.

Crystal palace en stoel no. 14

Bestaat uit losse onderdelen die in de fabriek al gemaakt zijn en op locatie in elkaar wordt gezet. Elk onderdeel draagt functioneel bij aan de stevigheid.

Wereldtentoonstelling Parijs

Herdenking Franse Revo. moderne technieken, andere culturen (levende fossielen). Eiffeltoren voorbeeld van staalarchitectuur met geen gebruiksfunctie.

Manet

Scherpe contrasten, brede penseelstreken, schetsmatige manier van schilderen. Wordt tentoongesteld in Salon des Refuses, de afgewezen schilderijen van de Salon. Men kwam om te lachen. Realist.

Monet

Geïnteresseerd in het kijken op zich, objectieve registratie van kleur en licht. Onderwerp ondergeschikt. Buiten schilderen. Snell penseelstreken omdat er geen tijd is om aan details te werken ivm zon.

Impressionisme

Schilderij waarbij het direct waarnemen van de werkelijkheid (impressie) uitgangspunt wordt voor onderwerpskeuze, kleurkeuze en compositie van het doek. Bijzondere aandacht voor licht en kleur. Invloeden: fotografie, japanse prentkunst. In de muziek wordt geprobeerd een onderwerp niet langer te 'beschrijven', maar in klanken en indruk te geven. Om dit te kunnen bereiken wordt afgeweken van traditionele harmonie en toonsoorten. In de literatuur zijn schrijvers, geïnspireerd door impressionistische schilders, op zoek gegaan naar een passende wijze hun zintuigelijke weergave te verantwoorden. Lange beschrijvingen waarin personen en objecten tot in het kleinste detail worden omschreven, zijn het gevolg. Tussen 1918 en 1930 in Frankrijk geproduceerde films; nadruk op het innerlijke leven van de personages; herinneringen, dromen en fantasieën spelen een belangrijke rol dmv flashbacks. Anders dan de surrealisten hebben deze filmmakers deel uitgemaakt van het commerciële circuit. Stijl wordt overgenomen door Impressionisten: afwijkende standpunten, merkwaardige afsnijdingen en harde licht-donker contrasten.

Fotografie

Japanse prenten

Claude Debussy Cezanne

Impressionistische muziek.

Wijk af van Impressionisme. Schilder moet naar de natuur schilderen, maar niet helemaal overleveren aan wat er toevallig zien is. Het schilderen moet niet alleen kopiëren zijn, maar ook harmonie nastreven. Mix tussen wat we zien en wat we weten. Later grote invloed op kubisme. Mix tussen impressionisme en behoefte aan ordening.

Pointillisme

Schilderstijl ontwikkeld door Seurat eind 19e eeuw, waarbij wordt gepoogd het lichtverlies dat optreedt bij het mengen van verf, te elimineren door de verf ongemengd, in stippen naast elkaar op het doek aan te brengen. Voor het oog mengen de stippen zich tot nieuwe kleuren.

Vincent van Gogh

eind 19e eeuw. Donkere aardekleuren en alledaagse onderwerpen. Na ontmoeting impressionisme heldere kleuren en felle kleuren. Gebruik van contourlijnen (japanse prenten) en mengen op het doek zoals Seurat, maar geen stipjes)

Symbolisme

Stroming in de literatuur en de beeldende kunst eind 19e eeuw, waarin wordt gepoogd de niet-waarneembare ervaringen (ideeën, dromen, fantasieën) te symboliseren in een waarneembare vorm. Het onzichtbare wordt zichtbaar gemaakt.

Primitivisme

Paul Gauguin. Vereenvoudigen, grote vlakken, felle kleuren. Kunst van droom en extase, voortgekomen uit de geest en niet uit de natuur. Geïnspireerd door primitieve volkeren.

Jugendstil

Moderne materialen, maar hang naar historische decoraties. Asymmetrisch, constructieve elementen. Rage rond de eeuwwisseling. Ook art nouveau genoemd. Metro ingang.

Naturalisme

De werkelijkheid zo juist mogelijk weergeven. Teksten worden belangrijke. Realistische gesprekken in plaats van voordracht. Minder grote gebaren. Nauwkeurig decor; geen achtergrond maar omgeving. Op hoop van zegen.

Kortom

- Scheiding kunst en techniek.
- Jugendstil: gietijzer, staal en glos.
- Wereldtentoonstelling
- Operette
- Salon parijs plek om prijzen opdrachten en roem te krijgen.
- Barbizon leidt het realisme in.
- Impressionisten
- Fotografie en Japanse prenten inspiratiebron.
- Naturalisme

HOOFDSTUK 11: SPIEGEL AAN SCHERVEN

Fragmentatie 1e helft 20e eeuw

- Wereldoorlogen
- Economische crisis
- Bestaande regels en uitgangspunten worden overboord gezet.
- Wisselwerking tussen verschillend kunsten
- Internationalisering van de kunst zorgt voor belangstelling voor culturen en volkeren van buiten Europa.
- Confrontatie en losmaken van maatschappij

Expressionisme

Algemene benaming voor kunst waarbij sterk de nadruk ligt op uitdrukking geven aan gevoel. In de muziek ontwikkelt men de twaalftoonstechniek, de atonale muziek, als reactie op de romantiek en het impressionisme. In het theater wordt de term gebruikt voor stukken die effect van 'een schreeuw' beogen. Vaak een schreeuw van sociaal bewogen emoties, maar ook van de innerlijke gevoelens. In de film wordt de term gebruikt voor de periode na WO1. Enkele Duitse filmmakers proberen een film in expressionistische stijl te maken. Geïnspireerd door de schilderkunsten creëren zij films als bewegende expressionistische schilderijen. Dit bereiken zij door beelden te vervormen en te overdrijven. Acteurs hebben een zeer zware make-up en bewegen langzaam in merkwaardige patronen. In de dans zijn twee vormen te onderscheiden: een die de nadruk legt op de hartstochten van het individu en de krachten laat zien die in iemand tot leven komen; de ander die de nadruk legt op het streven van het individu om zijn hartstochten te beheersen ten gunste van bepaalde idealen.

Erwartung

Niet bedoeld om prettig in het gehoor te liggen, maar brengt tot in ieder deel zo indringend mogelijk de ingewikkelde wereld van ideeën en gevoelens over waaraan Schonberg uitdrukking wil geven. Expressionistisch. Geen impressie van het zichtbare, maar expressie aan wat achter het zichtbare schuilhuid. atonaal. Het onderbewuste bestaat. Dromen, hypnose. Het onwaarneembare zichtbaar maken.

Freud en Röntgen

Harmonieleer

Atonale muziek

Leer van de klankrelaties in de tonale muziek

Het ontbreken van een tooncentrum, niet in een bepaalde toonsoort gecomponeerd. De samenhang tussen de melodietoon en de grondtoon van de toonladder, zoals dat volgens de harmonieleer wordt gedaan, wordt losgelaten.

Twaalftonensysteem

Een compositietechniek die uitgaat van een toonreeks, opgebouwd uit twaalf chromatische tonen binnen het octaaf, in een door de muzikant te bepalen volgorde. Alle tonen zijn gelijkwaardig. Sinds het begin 20e eeuw. Componist Schönberg.

Abstracte kunst

Kunst waarin het afbeelden of verbeelden van natuurlijke waarneembare voorstellingen geen rol speelt. Vormen, kleuren en lijnen spelen in deze kunstvorm een zelfstandige rol. Ook wel non-figuratieve kunst.

Ballet Russes

Waardering voor niet-westerse kunst speelt een rol in het succes van les ballets Russes. **Diaghilev** nodigt veel beeldend kunstenaars en componisten uit om de voorstelling zo uitzonderlijk mogelijk te maken. **Vaslav Nijinsky** belichaamt dierlijke driften, hij springt zo hoog als een vogel. **Leon bakst** ontwerpt exotische kostuums die dierlijk en goddelijk tegelijk zijn, want de spelers moesten op fauns (bosgoden) lijken. De muziek van Debussy sluit niet genoeg aan. En later schakelt hij **Stravinsky** in.

Ostinato's	Een ritmische of melodische figuur die voortdurend herhaald wordt in een muziekstuk. een zich herhalende baspartij, zowel bekend in de klassieke als in de populaire muziek, heet basso ostinato.
Grahamdans	Inmiddels traditionele moderne danstechniek, ontwikkeld door Martha Graham voor haar expressionistische en dramatische dans, gebaseerd op de tegenstelling contraction and release.
Jazz	Muziekstijl vanaf ongeveer 1900. Ontwikkeld door de zwarte bevolking van de VS. Verspreidde zich geleidelijk onder andere bevolkingsgroepen. In de jazz treffen we resten van West-Afrikaanse muziek aan, vooral de ritmes die gecombineerd worden met westerse elementen. In eerste instantie werd jazz voornamelijk geïmproviseerd Soms bedoeld om te dansen, soms als luistermuziek.
Ragtime	Gecomponeerde piano muziek met in het ritme verassende en afwijkende accenten. Een strak metrum in de begeleiding, de melodie speelt hier vaak tegenin. 'Verscheurde maat'.
Cakewalk	Rond de eeuwwisseling ontstane dans onder zwarte Amerikanen, een spontane imitatie op het dansen van de blanken. Snelle en wild uitgevoerde dans in tweedelige maat.
Blues	Een van de oudste vormen van zwarte Amerikaanse muziek, ontstaan tegen het eind van de 19e eeuw. De blues kent geen vaste regels, heeft vaak een slepend tempo, een driedelig couplet en een droevige inhoud.
Dixieland	Vroege imitatie van de New-Orleansjazz door blanke musici. Dixieland was de negentiende-eeuwse benaming voor de zuidelijke staten van Amerika. Men liet zich vooral inspireren door de ragtime en de muziek van de marching bands (door zwarte gevormde blaaskapellen). Na een periode van inzinking vindt aan het eind jaren '40 een grote opleving plaats.
Kubisme	Stroming in de beeldende kunst, ontwikkeld door Picasso en Braque, waarin vormen in de natuur teruggevoerd worden tot geometrische basisvormen. Kenmerken is de combinatie van verschillende gezichtspunten wat het opdelen van volumes in een veelheid van fragmenten of facetten tot gevolg heeft.
Musichall	Variété theater. Ontstaan vanuit kroegen en café werden in Engeland in de tweede helft van de 19e eeuw in alle grote steden music-halls gebouwd. In vergelijking met opera-huizen en theaters heerst in de Music-halls een ongedwongen sfeer. Op het podium wisselden komische acts, pantomime en cabaretse zangnummers elkaar snel af. De bloeitijd van de Music-halls kwam ten einde na de komst van de geluidsfilm.
Futurisme	Italiaanse artistieke beweging onder leiding van de publicist Marinetti rond WO I. Poging om literatuur, beeldende kunst, muziek en theater te laten aansluiten bij de snel veranderende dynamische samenleving waarin industrie, machine en oorlog een belangrijke rol spelen.
Cantate	Zangstuk met instrumentale begeleiding, dat in de regel uit verschillende delen (recreatieven, aria's, koren en instrumentale tussenspelen) bestaat.
Dada	Internationale artistieke beweging tussen 1916 en 1924 op het gebied van literatuur, beeldende kunst, muziek en theater. Reactie op WO I. Benadrukken van toeval, anti-burgerlijk en anti-intellectueel.
Trompet l'oeil	Het zo nabootsen van voorwerpen op schilderijen dat de toeschouwer de illusie krijgt dat wat hij/zij ziet echt is. Het voorstelbaar maken van de wereld van dromen en fantasieën. Verbeelding van de surrealiteit.

Surrealisme

Beweging in beeldende kunst, literatuur en film, ontstaan in 1924, in verval geraakt door opkomst fascisme en uitbreken WO2. Het surrealisme roept op tot het verbeelden en uitbeelden van een hogere realiteit achter de uiterlijke verschijningsvorm. Beroept zich op de psychoanalyse van Freud. Belangstelling voor droom, visioen en erotische fantasieën. In de beeldende kunst onderscheiden we automatisme en de trompe-l'oeilschilderkunst. In de film is zij zeer nauw verwant met de beeldende kunst en literatuur. De verhaallijn, zo belangrijk in de klassieke Hollywoodfilm, wordt losgelaten, evenals het idee van oorzakelijke verbanden. Zij gebruiken seksuele verlangens en extase, geweld en godslastering en bizarre humor om bij de toeschouwers ongekende gevoelens op te wekken. Anders dan de impressionisten zijn de surrealisten altijd afhankelijk geweest van particuliere geldschieters. De literatuur heeft een ideologisch karakter. Na WO1 leeft het idee dat de westerse maatschappij moet veranderen. Taal en vooral poëzie kan deze hervorming teweegbrengen.

Automatisme

Het maken van een kunstwerk op een zodanige manier dat het bewuste, verstandelijke, zoveel mogelijk is uitgeschakeld ten gunste van het intuïtieve, onbewuste en spontane. Het automatisme leidt bijna altijd tot abstracte kunstwerken. Uitbeelding van surrealiteit.

Avant-Garde

Voorhoede. Aanduiding van een groepering die experimenteert met vernieuwing op het gebied van kunst en cultuur en zich verzet tegen de geldende maatschappij en culturele orde.

Kortom

- Impressionist = zichtbaar
- Expressionist = achter het zichtbare
- Relatie zichtbare werkelijkheid en afbeelding verdwijnt.
- Les ballet russes, ook beeldende kunsten bij betrokken.
- Internationalisering
- Belangstelling primitieve cultuur door avant-garde
- Niet-westerse invloeden in jazz.
- Mens in relatie tot machine = futurisme
- Demontage en montage, de wereld verliest elke vorm van samenhang.
- Wereld van het onbewuste enige realiteit (sur)

HOOFDSTUK 12: CONSTRUCTIE IN DE EERSTE HELFT 20E EEUW

Eerste helft 20e eeuw

- Communisme 1917
- Socialistische bewegingen
- Kunstenaars zetten zich in voor betere toekomst.
- Beter leef en werkomgeving voor allen.
- Gebroken met burgerlijke tradities.

Abstracte kunst

Kunst waarin het afbeelden of verbeelden van natuurlijke waarneembare voorstellingen geen rol speelt. Vormen, kleuren en lijnen spelen in deze kunstvorm een zelfstandige rol. Ook wel non-figuratieve kunst.

Suprematisme

Schilderstijl ontwikkeld door de Russische kunstenaar Malevich. Volledig abstracte kunst met geometrische figuren als vormelementen. Doel: opwekken van pure - niet aan de werkelijkheid gekoppelde- gevoelens. Tussen 1915 en 1924

Constructivisme

Kunststroming, ontwikkeld in Rusland vanaf 1915 met accent op (experimenteel) materiaalonderzoek en constructie. Abstracte, veelal ruimtelijke kunst.

Naturalisme

Natuurgetrouwe weergave van de werkelijkheid. Literaire stroming die voortkomt uit het realisme. Naturalisten zijn echter sociaal meer betrokken. Vooral het arbeidersmilieu en -leven zijn het het onderwerp van hun geschriften. Toneelschrijvers proberen de werkelijkheid te benaderen: zo getrouw mogelijke milieuschildering, zo juist mogelijke weergave van de gesprektoon, geen onderonsjes van speler met publiek.

Stanislavskymethode

Methode, ontwikkeld door Stanislavsky, die acteurs stimuleert zich volledig te vereenzelvigen met hun rol. Ontwikkeld om meer naturalisme en psychologische diepgang van de personages op het podium te bereiken. Na WO2 in Amerika populair geworden in de Actor's studio, waar veel filmacteur zijn opgeleid. Ook bekend als 'The Method' Brecht en Meyerhold tegen het naturalisme en the methode.

Lijsttoneel

Naam voor het traditionele theaterspel waarbij een duidelijke scheiding bestaat tussen het publiek in de zaal en de spelers op het toneel. Deze scheiding wordt gesymboliseerd door het doek en de lijst, waardoor het lijkt alsof je naar een levend schilderij.

Biomechanica

Door Meyerhold ontwikkelde bewegingsleer voor toneelspelers. Training om het menselijk lichaam op mechanische wijze -als een machine- te kunnen inzetten op toneel. Het lichaam wordt meer als materiaal gezien dan als een expressief middel.

Constructivistisch theater

Theatervorm ontwikkeld door o.a. Meyerhold na de Russische revolutie. Nadruk op niet-naturalistisch spel en geabstraheerde industrieel ogende decors.

Episch theater

Theatervorm, die in de jaren '20 in Duitsland ontstond met een duidelijke politiek-maatschappelijke achtergrond. Spreekt eerder het verstand dan gevoel van de toeschouwer aan.

No-theater

Klassiek Japans toneel, ontstaan in de veertiende eeuw, uitsluitend gespeeld door mannen die voor een deel maskers dragen en die bij hun handelingen worden begeleid door sprekers en een klein orkest bestaand uit drie slagwerkers en een fluitist. Inhoud van het no-spel is historisch en religieus bepaald. Inspiratiebron voor Brecht.

Functionaliteit	Denkwijze in de twintigste-eeuwse architectuur en vormgeving waarbij de functie van een object, bouwoonderdeel of gebouw als uitgangspunt wordt genomen voor de vormgeving. Alleen functionele aspecten bepalen het uiterlijk van de vorm: 'form follows function'. Alle overbodige decoraties kunnen worden weggelaten: 'less is more'
De Stijl	(1917-1932) Groepering Nederlandse kunstenaars rond het tijdschrift <i>de Stijl</i> . Uitgaande van strenge vormgeving formuleerde De Stijl uitgangspunten voor beeldende kunst, architectuur en toegepaste vormgeving.
Fonograaf	Toestel om geluiden op te nemen met behulp van een wasrol.
Bauhaus	Kunstopleiding gesticht in 1919 te Weimar met nadruk op toegepaste kunsten en industriële vormgeving.
CIAM	Congres Internationaux d'Architecture Modern. Internationale organisatie voor het opstellen van richtlijnen voor vernieuwing in de architectuur rekening houdend met sociale, economische en technische mogelijkheden. In NL ook wel 'het Nieuwe Bouwen'.
Het Nieuwe Bouwen	Benaming die in Nederland tussen 1925 en 1940 gebruikt wordt voor moderne architectuur beïnvloed door Bauhaus en CIAM. De architecten die grote gerekend worden, introduceren in Nederland een functionele bouwstijl waarin voor glas, staal en beton een belangrijke rol is weggelegd. Aandacht voor industrialisatie van de bouw en stedenbouwkunde.
Prefab	Afkorting voor geprefabriceerd. Term die vaak wordt gebruikt in het verband met geprefabriceerde onderdelen in de bouw.
Stomme film	Film zonder direct opgenomen geluid. De eerste films werden bij vertoning vaak begeleid door livemuziek of een verteller.
Attractiemontage	De betekenis van het ene filmbeeld wordt bepaald door de toevoeging van andere beelden die enerzijds niets te maken hebben met het vorige beeld, anderzijds toch het vorige beeld betekenis geven.
Kabukitheater	Japanees theatervorm ontstaan in de zeventiende eeuw op basis van volkstoneel en het no-theater. Dans, muziek, declamatie en acrobatiek vormen de basis van deze theatervorm waarin het spektakel niet wordt geschuwd. Inspiratie voor Eisenstein.
Kortom	<ul style="list-style-type: none"> • Russische revolutie veranderd positie van de avant-garde. • Individuele expressie naar collectieve idealen (socialisme) • Volledige abstractie, constructivisme. • Kunst gericht op groot publiek (film en theater) • Bauhaus, socialistische idealen. • CIAM, alleen industrialisatie kan oplossing bieden voor behoefte van huisvesting. • Uitwissen van bestaande opvattingen over kunst. • Zoeken naar meest essentiële grondvorm. • Beïnvloeden door japanse voorbeelden. • Ontwikkelingen gestopt door fascisme, communisme en WO2

HOOFDSTUK 13: HERBEZINNING NA WO2

Na Wo 2	<ul style="list-style-type: none"> • Consumptie, materialisme en welvaart bepalen maatschappij • Avant-garde snel vernieuwen. • Scheiding tussen vermaak, kunst, commercie en ideologie vervaagd. • Hoe nu verder met de kunst? • Techniek ondergeschikt aan nieuw realisme • Kunst is absurd spel.
Eenakter	Toneelstuk in één bedrijf, waarin de opbouw rechtlijner en compacter is dan in een stuk met meerdere bedrijven.
Existentialisme	20e eeuwse richting in de wijsbegeerte waarvan Martin Heidegger de grondlegger is. Jean-Paul Sartre en Albert Camus zijn de belangrijkste vertegenwoordiger. Het existentialisme leert dat de mens de zin van het leven niet kent. Het feit dat hij bestaat (existeert) is op zich al zinvol.
Butoh	In Japan ontwikkelde expressionistische dansvorm ontstaan in de jaren '50. Begrippen als dood, wanhoop en vernietiging staan vaak centraal. Vaak zijn de dansers naakt of hebben ze een kaalgeschoren hoofd. Grondlegger: Tatsumi Hijikata.
Raamver telling	Een verhaal dat dient ter omlijsting van andere verhalen. Een verhaal binnen een verhaal.
Neorealisme	Filmstroming die in Italië ontstaat rond de WO2. Regisseurs als Luchino Visconti maken films die het gewone dagelijks leven benadrukken. Er wordt veelal op locatie gefilmd en vaak wordt er gebruik gemaakt van amateur acteurs.
Nouvelle vague	Letterlijk; nieuwe golf. Deze films zijn heel persoonlijk en vaak experimenteel. Jean Luc Godard. Gebruik jump-cut-montage.
Jump-cut-montage	Montagevorm waarbij de beelden zo achter elkaar geplaatst worden dat voorwerpen of personen van plaats lijken te verspringen. Het geeft een vervreemdend effect omdat de toeschouwer zich bewust wordt van de montage.
Seriële muziek	Uitbereiding van de twaalftoonstechniek waarbij niet alleen de noten in reeksen worden vastgelegd, maar ook de toonduur, sterkte, klankkleur en articulatie. De reeks bepaald de structuur van de gehele compositie.
Musique concrète	Maakt veelal gebruik van alledaagse (concrete) geluiden die met behulp van elektronica worden bewerkt tot composities.
Swing	Jazzvorm. Dansmuziek die wordt uitgevoerd door grote orkesten, eventueel aangevuld met een zanger of zangeres.
Bebop	Rauwe, snelle jazzstijl met veel improvisaties, die ontstaan rond 1940. Wordt meestal uitgevoerd in een kleine bezetting van drums, bas, piano, saxofoon en trompet. Artiesten: Charlie Parker, Miles David
Cool jazz	Tegenhanger van de bebop rond je jaren '50. De cool jazz klinkt helder en de puurheid van klank staat voorop. Het ritme speelt een minder dominante rol dan in de bebop.
Abstract expressionisme	Eerste echte Amerikaanse stroming in de beeldende kunst. Expressiviteit en improvisatie zijn kenmerkend voor deze stroming. Verder hebben de schilderijen vaak een groot formaat. Kunstenaars: Jackson Pollock, Willem de Kooning, Barnett Newman.

Over-all compositie	Begrip uit de schilderkunst voor een doek dat bijna geheel beschilderd is, maar waar geen enkele compositorische richting dominant is. Pollock.
Colourfield painting	Stroming behorend tot het abstract expressionisme. Meestal bestaan de schilderijen uit grote, monochrome kleurvlakken die extra expressiviteit krijgen omdat ze laag over laag worden opgebouwd. Schilder: Barnett Newman.
Cobra	Kunstenarsgroep met leden uit Kopenhagen, Brussel en Amsterdam. Herkenbare, kleurrijke stijl beïnvloed door primitieve culturen of kindertekeningen. Kunstenaar: Karel Appel.
Assemblageschilderij	Schilderij dat naast verf bestaat uit allerlei andere materialen die op of aan het platte vlak zijn bevestigd.
Kortom	<ul style="list-style-type: none"> • Tijd van herbezinning • Parijse existentialisten weerspiegelen tijdsgeest • Na wo2 theater wreed Butah. • Seriële muziek borduurt voort op twaaltonensysteem. • Vanuit bebop ontwikkeld jazz zich tot kunstmuziek. • Pollock, expressief als de free jazz • Cobra kracht van kindertekeningen • Europese filmindustrie kleinschalig: nouveau vague en neorealisme

HOOFDSTUK 14: CONCEPTUELE KUNST VANAF 1950

Vanaf 1950

- Kunstenaars willen visie tot uiterste voeren.
- Grenzen worden bewust overschreden
- Simpele kunstwerken kunnen meerdere betekenissen oproepen.
- Conceptuele kunstenaars: concept belangrijker dan de kunst zelf.
- Vorm kunstenaars: houden zich juist bezig met de vorm van het kunstwerk en onderzoeken waar de bouwstenen van kunst uit bestaan.

Pure dans

Moderne dansvorm waarbij de dansbewegingen zelf zijn zowel inhoud als onderwerp. Verwijst alleen naar het dansen zelf en is anti-expressionistisch. Grondlegger is Merce Cunningham, verder ontwikkeld door Judson Dance Theater.

Fysiek theater

Theatervorm waarin lichaamstaal en mime een belangrijke rol spelen.

Performance

Handeling/actie van een kunstenaar in het bijzijn van publiek, waarbij vooraf een concept is bedacht. Meestal is de handeling niet verhalend en kan het publiek in en uit lopen. De handeling is vaak eenvoudig, maar de betekenis is complex.

Nouveau Realiste

Stroming in de beeldende kunst die ontstaat in Frankrijk in 1960. De werken kennen vaak een ironische betekenis en zijn vaak gemaakt van alledaagse (afval)materialen.

Kunstenaars: Yves Klein, Jean Tinguely, Christo.

Landart

Beeldende kunstvorm waarin het landschap zelf een belangrijk onderdeel van het kunstwerk is. Kunstenaars doen ingrepen in het landschap, of nemen het letterlijk mee het museum in.

Arte povera

Arme kunst. Stroming uit begin jaren zestig. Groep Italiaanse kunstenaars die streeft naar eerherstel voor de Europese kunst, geïnspireerd door de Manzoni. Ze breken met de traditionele waarden die verschillende materialen toegewezen krijgen. Kunstwerken gedomineerd door simpele materialen, niet altijd 'arme'. Zoeken naar logisch samengaan tussen natuur en industrie.

Minimale kunst

Benaming voor beeldendekunststroming waarin vorm vorm en inhoud teruggebracht zijn tot een minimum. De uitstraling is vaak onpersoonlijk, industrieel en geometrisch.

Kunstenaars: Frank Stella, Donald Judd

Spielatten

Houten raamwerk waarover het beschilderde of te beschilderen doek is gespannen.

Minimal music

Amerikaanse muziekstroming waarin veelvuldige herhaling van melodische en ritmische motieven centraal staat. Vaak zijn er invloed van primitieve culturen. Componisten: Terry Riley, Steve Reich, Philip Glass.

Videodans

Combinatie van dans en film, waarin beide elementen gelijkwaardig aan elkaar zijn. De camera danst mee met de dansers. En de montage voegt wat toe aan het totaal.

Kortom

- Betekenis belangrijker dan de vorm: conceptkunst
- Pure dans: eenvoudig
- Beeldende kunstenaars: performance (wim t)
- Pina Bauch: flinke dosis realiteit
- Verschil kunst en realiteit onduidelijk (Ulay en Abramovic)
- Bezighouden met natuur: arts povera
- Minimale kunst: kleinste bouwstenen waaruit kunst is opgebouwd.
- oude opera in de vorm van moderne videodans.

HOOFDSTUK 15: POP IN DE TWEEDE HELFT VAN DE 20E EEUW

2e helft 20e eeuw

- Voor wo2 avant garde aanval op bestaande kunst.
- Massamedia invloed wordt steeds groter.
- Massamedia gericht op vermaak in tegenstelling tot avant-garde kunst
- Verbondenheid tussen massamedia en commercie
- Vernieuwing ontstaan uit verzet tegen bv massamedia

Hoorspel

Tot de komst van de tv een populaire vorm van radio. Voorloper van de comedy en soaps op tv. De rollen worden in de studio ingesproken. Speciale geluidseffecten verhogen de spanning.

Studio system

Afspraken over filmproductie en distributie tussen de vijf grootste filmmaatschappijen in Hollywood waardoor het tussen 1920 en 1950 in de Vs nagenoeg onmogelijk was om onafhankelijke films te maken en te vertonen in bioscopen.

Production Code

De 'motion picture production code' is de censuur die de filmindustrie in de VS zichzelf oplegde en die van invloed was op bijna alle Hollywoodfilms die gemaakt zijn tussen 1930 en 1968. De production code schreef voor wat in deze films acceptabel was en wat niet. Psyche ging daar tegenin.

Western

Een van oorsprong Amerikaans filmgenre. De films gaan over de moeizame pioniersjaren in het 'wilde' westen van Amerika, waarin een mannelijke held conflicten oplost tussen met name cowboys, rovers, sheriffs en indianen.

Soap

Tv-feuilleton waarin ontwikkelingen eindeloos voortkabbelen. In tegenstelling tot comedyseries worden de verhalen niet binnen een aflevering afgerond. Een soap moet je volgen van dag tot dag. De naam is ontleend aan zeep die de soapafleveringen onderbreken met hun reclameblokken.

Melodrama

Aanduiding voor een gesproken tekst met muzikale begeleiding. Ook, onder invloed van het huiveringwekkend effect door muzikale illustratie van gruwelijke gebeurtenissen op het toneel, benaming voor een soort toneelstuk dat in NL vaak afkeurend 'draak' wordt genoemd: een drama met schokkende gebeurtenissen en met een voor de dappere held en achtervolgende onschuld gelukkig einde. Overdreven sentimentele inhoud voor theaterstuk of film.

Cliffhanger

Onderbroken spanningsboog in (tv)feuilleton waardoor de kijkers gestimuleerd worden de verdere ontwikkelingen in het feuilleton ook te bekijken.

Rhythm-and-blues

Rock-'n-roll

Zwarte dans en amusementsmuziek. Vermenging van blues en gospelzang.

Ontstaan uit country en rhythm and blues en in die zin een verbinding tussen blank en zwart. Ten opzichte van de toen bestaande muziek ritmisch en rauw. Begin van de popmuziek.

Musical

Muzikaal theater spektakel waarin zang, muziek, dans en toneelspel wordt gecombineerd. Met veel show en entertainment richt de musical zich op een groot publiek.

Popart

va 1955. Ontleent haar naam aan het gebruik van motieven uit de populaire massamedia.

Zeefdruk

Grafische techniek waarbij drukinkt door een stuk zijde wordt gedrukt dat gedeeltelijk is afgedekt. Toegepast voor industriële doeleinden (verpakkingen, reclameposters enz.) en door de popart geïntroduceerd als techniek in de beeldende kunsten.

Psychedelische Rock

Progressieve rock waarin geëxperimenteerd wordt met voor de pop afwijkende instrumenten en met geluidstechnische toefjes. In plaats van dansmuziek is dit muziek om naar te luisteren, al dan niet onder invloed van drugs. Nauw verbonden met het hippietijdperk.

Aktie Tomaat	Protestactie in 1969 van jonge acteurs en regisseurs tegen de bestaande situatie in de theaterwereld, die -in hun ogen- te elitair was en maatschappelijk engagement miste.
Notenkrakersactie	Actie in 1969 waarin het gebrek aan actualiteit in het muziekleven en de eenzijdige concertprogrammering van de gevestigde muziekinstellingen worden aangevallen.
Vlakke vloertheater	Theater zonder duidelijke scheiding tussen de publieksruimte en de speelruimte; hierdoor kan de speelruimte in de theaterruimte overal zijn; alleen de publieksruimte moet verplaat worden. Ook wel black boxtheater genoemd; in tegenstelling tot het lijsttoneel.
Locatietheater	Voorstelling die specifiek gemaakt is voor een bepaalde locatie anders dan de bestaande theaterzalen.
Chorus line	Dansers die als groep samen dansen en geen solo's of hoofdrollen dansen, in de musical vaak gecombineerd met zang, maar ook in dat geval als koor en niet in een solorol. Bij het klassieke ballet is de term 'corps de ballet' meer gebruikelijk.
Vaudeville	Kort toneelspel met zang en orkestbegeleiding.
Gezelschapsdans	Het publiek danst. Verzamelnaam voor alle populaire dansen die niet vallen onder het begrip theaterdans.
Twist	Dans uit het midden van de twintigste eeuw, waarbij de nadruk ligt op de draaiende en zwaaiende bewegingen van het lichaam.
Soul	Oorspronkelijke betekenis: ziel of bezieling. Als muziekvorm: zwarte popmuziek ontstaan uit gospelzang en rhythm-and-blues.
Funk	Soul waarbij het accent ligt op de ritmesectie met vaak herhaalde akkoorden. Uitermate geschikt als dansmuziek. Voorbeeld: James Brown.
Kopstemmen	Hoog stemgeluid waarbij slechts een deel van de stembanden wordt gebruikt waardoor een dun, wellicht onnatuurlijk aandoend en wat vrouwelijker klinkend soort zang ten gehore wordt gebracht.
Disco	Dansmuziek met stuwend ritme voortgekomen uit soulmuziek. Populair geworden eind jaren 70. invloedrijk op verdere ontwikkelingen in dansmuziek zoals house en dance.
Symfonische rock	Benaming voor rockmuziek waarin de opbouw van een nummer, arrangementen en zang associaties oproepen met klassieke muziek. Bekend voorbeeld hiervan is de elpee A night at the opera an queen.
Reggae	Muziekstijl ontstaan in Jamaica. Nadruk op tweede en vierde tel van een vierkwartsmaat. Het ritme van reggae klinkt vanaf eind jaren zestig in veel westere popmuziek door. De oorspronkelijke Jamaicaanse reggae, de rootsreggae, kenmerkt zich door sociaal of politiek getinte teksten.
Punk	Stroming in de popmuziek. Eind jaren 70 ontstaan in GB als reactie op de toen populaire commercieel en industrieel popmuziek. Eenvoudig instrumentarium en schooierende teksten zijn kenmerkend. In breder verband: benaming voor jongerencultuur die zich, wat betreft ideeën en uiterlijk, afzet tegen middelmaat en burgerlijkheid.
New wave of postpunk	Benaming voor popmuziek die rond 1980 de stijlkenmerken van vroege punkmuziek verder ontwikkeld en invloed verwerkt uit de elektronische muziek, disco en de popmuziek uit de jaren 60.

HOOFDSTUK 16: VAN DE 20E NAAR DE 21E EEUW

Van 20 naar 21	<ul style="list-style-type: none"> • Val Berlijnse muur • Ideologieën steeds minder rechtgevend. • Westers machtsblok verliest macht • Multiculturele samenleving • Opkomst internet • Het contact met echte wereld verliezen
Installatie	Een kunstwerk waarbij de ruimte waarin tentoongesteld wordt, bij het kunstwerk betrokken is.
Guerrillakunstenaar	Kunstenaar die veelal maatschappelijke geëngageerde kunst ongevraagd en vaak illegaal laat verschijnen op openbare plekken. Sommige guerrillakunstenaars komen voort uit de graffitiscene.
Postmodernisme	Het postmodernisme gaat, in tegenstelling tot het modernisme, uit van de onmogelijkheid grote utopieën te verwezenlijken. Postmodernisme benadrukt dat maatschappelijke en persoonlijke ontwikkelingen instabiel zijn en door veel, vaak tegengestelde, culturele factoren wordt bepaald. Als stijlaanduiding in de kunsten geeft het begrip aan dat een veelheid van stijlen en uitgangspunten wordt gecombineerd in een kunstwerk.
pulpfilms	Relatief goedkoop gemaakte commercieel genrefilm die over het algemeen als weinig bijzonder of vernieuwend beschouwd wordt. Bekende pulpgenres zijn kungfufilms uit Honkong en goedkoop gemaakte actie en horrorfilms. het woord pulp is afgeleid van het goedkope papier waarop wegwerpromans werden gedrukt in de jaren 50 en 60.
Hiphop	Muziekcultuur die tussen 1970 en 1980 ontstaan in NY en bestaat uit vier elementen: graffiti, MC-ing, DJ-ing en breakdance.
Breakdance	Acrobatische dansstijl, onderdeel van hiphopcultuur.
Samplers	Een muziekinstrument dat geluidsfragmenten kan opnemen, bewerken en afspelen.
Ganstarap	In Amerikaanse getoo's ontstane hiphopvariant waarin het leven aan de zelfkant van de samenleving centraal staat. Sommige gangstarapper worden verweten dat ze het leven van gangsters, drugsdealers en pooiers verheerlijken waarde ze een slecht voorbeeld stellen voor de jeugd.
R&B	Rond 1990 ontstane combinatie van hiphop en soulmuziek, waarbij meeste gezongen wordt in plaats van gerapt. Niet te verwarren met rhythm-and-blues uit de jaren 50
Subcultuur	Cultuur die naast de algemene cultuur bestaat. Groep met afwijkende normen, waarden en doelen.
House	Elektronische dansmuziek die rond 1980 ontstaat in dansclubs in Chicago. Kenmerk van house is de basdrum op elke tel van de maat.
Vj's	Afkorting van Videojockey. In navolging van de Dj's mixt de vj bestaand en eigen videomateriaal tot ianimatieclips die in clubs als ondersteuning voor de dansmuziek worden geprojecteerd.
Techno	Elektronische dansmuziek die tegelijkertijd opkomt met de house, maar dan in de stad Detroit. Techno klinkt minimalistische en industrieel dan house.

High and low culture	Een begrippenpaar dat de invloed van populaire (reclame) en triviale cultuur (low art/culture) op de moderne kunst (high art/culture) omschrijft
Video-installatie	Kunstwerk waarin een of meerdere videomonitoren een rol spelen. Bij een video-installatie speelt de opstelling van de monitoren met andere objecten in deze ruimte een rol.
Realitysoap	Reeks televisieprogramma's waarin vergelijkbaar met de soap, een verhaal zich in de loop van een reeks dagelijkse of wekelijkse uitzendingen voltrekt. De inhoud is niet verzonnen, maar wordt bepaald door werkelijke gebeurtenissen. In Nederland bijvoorbeeld Big Brother.
Virtual reality	Met de computer gemaakte kunstmatige wereld.
Avatars	Een virtueel alter ego van een reëel persoon in een virtuele wereld of in een fantasiewereld.
Multimediatheater	Theatervormen waarin nieuwe media en technologieën een belangrijke rol spelen.
Ervaringstheater	Theatervorm waarin de persoonlijke (vaak fysieke) ervaring van de bezoeker een belangrijke plaats inneemt. De bezoeker wordt letterlijk in het spel betrokken, of aangezet tot eigen initiatief nemen. Veel ervaringstheater speelt zich ook af op locatie.
Roadmovies	Film die zich grotendeels op de weg afspeelt. De reis loop vaak parallel aan de ontwikkeling van het verhaal.
Bollywood	Bijnaam van een van de grootste filmindustrieën ter wereld gesitueerd rond de stad Mumbai. De officieel benaming voor Bollywoodfilms is Hindi Cinema.
Tabla	Trom uit India. Bestaat uit een cilindervormige en cynische trom, die elk verschillend gestemd zijn. Tabla wordt vaak gebruikt om de sitar te begeleiden.
Kortom:	<ul style="list-style-type: none"> • Postmodernisme breekt door • Alles lijkt nu toegestaan: vernieuwing hoeft niet per se meer. • Less is bore (minder is saai) • Subculturen als hiphop • Computer wordt tool voor muziek, games, virtuele wereld, kunst • Aan de echte wereld wordt steeds meer gesleuteld. • Kunst en commercie raken vervlochten. • Na 9/11 mondiale tegenstelling met politiek gevolgen • De wereld verbrokkeld. • Niet-westerse wortel kunstenaars spelen rol in westerse kunst • Vaste plaats van kunst is voorbij: locatie theater en internet shows.